

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ З ПЕДАГОГІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ

Постановка проблеми. Необхідність організаційних переломів у середній школі зумовила пошук іноваційних підходів до підготовки фахівця нової генерації, що як наслідок, активізувало методичні дослідження.

Аналіз досліджень. Проблематика організації методичної роботи з педагогічним колективом постійно привертала увагу педагогів, практиків і вчених, а саме: І. Жерносека, Ю. Бабанського, М. Поташника, О. Моїсеєва, Л. Білієнко, І. Титаренко, В. Гуменюк, І. Наумчук, Н. Ващенко, Б. Гершунського, С. Крисюка, А. Панасюка, І. Смагіна, Т. Сорочан та ін. У питанні організації й удосконалення методичної роботи вчителів-фахівців виокремилася декілька напрямів наукових досліджень: методологічних, науково-дослідних, діагностичних, творчо-пошукових.

Формування мети статті. Стаття присвячена особливостям організації методичної роботи з педагогічним колективом в умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Сучасна методологія стверджує, що підготовка вчителя до методичної роботи є важливим елементом педагогічної творчості, підґрунтям ціннісних орієнтирів (моральність), рушієм освітніх змін у навчанні, вихованні та розвитку школярів [1, с. 43]. М. Поташник визначає методичну роботу як цілісну систему цілей, завдань та дій, засновану на освітній педагогічній інноватиці [8, с. 95].

Відомий дослідник І. Жерносек методичну роботу розглядає, як форму цілісної системи діяльності педагогів, котра у кінцевому підсумку сприяє поліпшенню якості знань учнів, їх вихованості та розвитку [4, с. 13].

В. Гуменюк вважає методичну роботу складовою у структурі неперервної освіти педагогічних працівників, яка забезпечує взаємозв'язок дій і заходів, спрямованих на підвищення професійної майстерності кожного педагога [3, с. 21]. Оскільки методична робота спрямована на вдосконалення різних методик, окремих прийомів освітнього процесу, подолання утруднень педагогів, підвищення їхньої компетентності, він наголошує на необхідності розроблення принципово нових підходів, які відповідають сучасним цілям освіти. Отже, методична робота є цілісною динамічною системою, яка складається з двох взаємопов'язаних підструктур: методичної та науково-дослідницької.

Аналіз наукових досліджень дає право стверджувати, що не зважаючи на різноманітність визначень поняття «методична робота», більшість науковців визначають її як цілісну систему дій та заходів, спрямованих на надання сучасної методичної допомоги педагогам. Усе це доводить роль методичної роботи як засобу формування творчої особистості педагога.

Розглянемо підходи, які реалізуються у сучасній методичній роботі педагога-організатора: пріоритет професіоналізму у діяльності педагога; спрямованість на реалізацію державних та регіональних завдань розвитку освіти; відповідність компетентностей визначеним компетенціям педагога організатора; взаємозв'язок педагогічної науки та освітньої практики; спрямованість на результат морального виховання учнів; сприяння забезпеченню якості освіти; взаємодія та партнерство суб'єктів та інституцій; інтерактивність суб'єктів; диференційованість; варіативність; рефлексивність [6, с. 37].

Відповідно до наукових робіт вчених, об'єктом методичної роботи є професіоналізм педагогічних працівників, педагогічні системи закладів середньої освіти, освітні практики та інновації, а також окремі складові зазначених об'єктів. Суб'єктами методичної роботи є педагоги, керівники, методисти, науковці, управлінці, а також установи, які здійснюють безпосередньо діяльність або беруть у ній участь [4, с. 34].

Методичну роботу педагогів-організаторів ми розуміємо як систему методичних заходів, яка на основі взаємодії науки та практики спрямована на забезпечення безперервного професійного розвитку педагогів, «поглиблення» у розкриття певної теми. Тому й зміст методичної роботи педагога має бути спрямований на поглиблення методологічних і теоретичних знань освітян із психолого-педагогічних і фахових дисциплін, впровадження сучасних методик виховання школярів та іноваційних засобів навчання, поширення передового педагогічного досвіду.

Основними складовими цієї системи є методичний супровід професійного розвитку педагогічних працівників та науково-методичний супровід освітніх практик та інновацій [2, с. 7]. Методичний супровід є сучасною технологією взаємодії педагога-дорадниками з учителями щодо запровадження інновацій,

оскільки він надає кожному суб'єкту методичної діяльності можливість вибору, творчості, самовдосконалення.

Методична робота є важливою рушійною силою в процесі розвитку освітніх навчальних закладах України, адже ефективне виконання завдань розвитку національної освіти значною мірою залежить від наполегливої праці організаторів методичної роботи. Саме тому методична робота з педагогами-організаторами на сучасному етапі розвитку освіти реалізується на різних рівнях (державному, обласному, районному, шкільному).

На сучасному етапі поглиблюються і прискорюються загальноосвітні соціально-економічні, політичні, соціокультурні процеси, які визначають розвиток людства в процесі його життєдіяльності. Глобальні суспільні зрушення мають систематичний, швидкий, незворотній характер. Вони зумовлені науково-технічним прогресом, швидкою інформатизацією та комп'ютеризацією, демократизацією суспільного життя. Найбільш відповідальною в цих умовах є освіта, яка має безпосередній та найбільший вплив на особистість та суспільство.

На наш погляд, важливим у такому розумінні методичної роботи з педагогічним колективом є те, що вона характеризує учителя як професіонала та педагога-гуманіста. Від рівня професійно-педагогічної культури педагога, його здатності до постійного особистісного та професійного зростання залежить і якість освіти молодого покоління, його підготовка до самостійного життя. Рушійним та визначальним чинником цього процесу має бути мотив. Упевнений у своїх силах, наділений певним статусом у колективі вчитель може підніматися на вищий щабель піраміди майстерності. У процесі власного професійного розвитку він виступає в ролі суб'єкта, який активно діє у двох напрямках: пошуку нових ідей, набуття нових знань та генерування власних ідей, перевірки їх дієвості на практиці [3, с. 4].

Як зазначає Л. Сігаєва, «підготовка та перепідготовка значних груп дорослого населення спонукає до організації їхнього навчання і перенавчання на наукових засадах. З'являються нові, нетрадиційні форми освіти дорослих: дистанційне навчання, університети третього віку, бізнес-школи, корпоративні університети, внутрішньо корпоративне навчання» [9, с.1].

Аналізуючи сутність методичної роботи, вважаємо її складною системою взаємопов'язаних методичних форм та заходів, спрямованих на всебічне підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Зміст методичної роботи спрямований на надання методичної допомоги та супроводу вчителю у поповненні, оновленні, удосконаленні професійних знань і вмінь.

Проблема організації методичної роботи з педагогічним колективом та підвищення її ефективності, пошуку нових форм і методів організації цієї діяльності завжди була в полі зору як науковців, так і методистів-практиків. Важливість проблеми удосконалення професійної компетентності педагогічних кадрів, розвиток та оновлення організаційних форм та методів науково-методичної роботи з педагогами, підвищення їхньої методичної культури сьогодні є на часі.

Докладний аналіз форм організації методичної роботи з учителями на всіх рівнях подано у роботах О. Капченко, який зазначає, що «провідними формами внутрішкільної методичної роботи усталились: методичні об'єднання, предметні комісії, семінари, семінари-практикуми, самостійна робота. Розширилась мережа районних, міських, кущових, зональних педагогічних кабінетів, опорних шкіл, шкіл передового педагогічного досвіду, які працювали на громадських засадах [5, с. 41].

Дослідження І. Жерносека мають вагому роль у практичній реалізації методичної роботи, оскільки розкривають зміст методичної роботи та досвід її організації на рівні окремого навчального закладу (в загальноосвітній школі, а також ліцеях і гімназіях). На його думку, внутрішкільна методична робота є основою роботи з учителями, а провідною формою її організації мають бути методичні об'єднання або кафедри (асоціації) педагогів [4, с. 29]. Науковець наводить досвід різних шкіл щодо організації методичної роботи з учителями та аналізує результативність організаційних форм і методів таких як, наприклад, аукціон педагогічних ідей, урок-панорама, педагогічні читання, «акваріум», презентація кафедри, день профільної творчості, дні науки, техніки та мистецтва тощо. Він зазначає, що сучасні педагоги широко використовують комплексні інноваційні підходи до організації життєдіяльності школи, створюють дослідницькі колективи.

На думку О. Корсакової: «зміст – основна складова освітньої системи. У ньому в узагальненій формі відображається досягнутий суспільством рівень культури, соціальний досвід, який передається наступному поколінню для його збереження та подальшого розвитку. Провідну ж роль у визначенні змісту освіти відіграють мета і завдання, які ставить суспільство перед школою» [6, с. 6].

Підкріплення організаційно-методичної роботи потужною науковою теоретичною та експериментальною базою сприяло становленню й розвитку нових форм експериментальної науково-методичної та науково-дослідної роботи, таких, як дослідно-експериментальний майданчик, педагогічні студії, короткотермінові об'єднання учителів (мікро-група, проблемні, профільні та ініціативні групи); ефективні форми запровадження нових педагогічних ідей, зокрема «мозковий штурм» (або мозкові атаки), методичний ринг, методичний фестиваль, педагогічний КВК, творчий звіт майстрів педагогічної

праці, спеціальні творчі тренінги, нахталт «Аукціон ідей», «Прес-бій», «Референдум» тощо, передачі й поширення набутого досвіду, наприклад, школи передового педагогічного досвіду, методичні тижні, взаємовідвідування вчителями уроків і позакласних заходів та інші.

Особливу увагу І. Жерносек приділяє розгляду умов для реалізації в школах нового типу (ліцеях, гімназіях тощо) організаційно-методичної та науково-дослідної роботи з учителями відповідних навчальних предметів, надання їм допомоги щодо підвищення їх методичного рівня та професійної майстерності, залучення педагогів до розробки та освоєння ефективних освітніх технологій, удосконалення навчально-виховного процесу та впровадження в практику роботи передового педагогічного досвіду. Вчений наголошує, що зміна навчальних планів і завдань підготовки молоді вимагає від сучасного вчителя більше уваги приділяти формуванню в учнів умінь і навичок науково-пошукової, науково-дослідницької та експериментальної роботи, що, у свою чергу, потребує відповідної методичної підготовки вчителів [4, с. 25].

Активний розвиток різних форм методичної роботи призвів до необхідності уточнення методики їх упровадження, а отже й розподілу характерних форм. Розкриваючи форми методичної роботи у школі, І. Жерносек відзначає, що «найбільш поширеними стали такі форми науково-методичної роботи, як відкриті уроки, обмін досвідом, взаємовідвідування уроків, надання індивідуальної методичної допомоги, з перевагою групових форм роботи [4, с. 31].

Вирішення проблеми оцінки ефективності методичної роботи дає право по-новому поглянути на її зміст, структуру, організаційні форми її здійснення. Узагальнюючи різні підходи до організації методичної роботи вважаємо, що вибір та уточнення мети методичної роботи з учителями дає можливість сформулювати основні принципи її здійснення, зокрема: опитування педагогів, врахування та задоволення освітніх потреб, запитів вчителів, створення кейсу-результатів педагогічної діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, на основі викладеного, можна зробити висновок, що питання організації методичної роботи педагогів-організаторів, її урізноманітнення та підвищення ефективності завжди були актуальними. У наукових працях розглядалися питання визначення місця та ролі методичної роботи у структурі шкільної освіти, форми й методи організації методичної роботи на різних рівнях функціонування освітньої системи. *Подальші перспективи* пов'язані із розглядом підготовки педагогів-організаторів до інноваційної діяльності у площині їхньої методичної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабанський Ю.К. Оптимізація процесу навчання: общедидактический аспект.-Москва.,1997.Гл.1. -190 с.
2. Бойчук М. А. Розвиток професійної компетентності вчителя сільської школи. *Розвиток соціально-гуманітарної освіти і науки в контексті модернізації вищої школи: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Дніпропетровськ, 26 грудня 2014 р.) : у 2-х частинах. Дніпро. : ТОВ «Інновація», 2014. Ч.1. -С. 34–35.
3. Гуменюк В.В., Наумчук І.А. Науково-методична робота з педагогічними кадрами: Науково-методичний посібник. Хмельницький, 2005. -120 с.
4. Жерносек І.П. Науково-методична робота в навчальних закладах системи загальної середньої освіти. Ін-т педагогіки АПН України. Київ. 2000. - 122 с.
5. Капченко О.Л. Діяльність районних відділів народної освіти з підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в Україні (1945-1990 рр.): дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1999. -190 с.
6. Корсакова О. К., Трубачева С. Е Зміст сучасної шкільної освіти: дидактичний аспект / О. К. Корсакова. Київ.: ФАДА, ЛТД, 2003. - 56 с.
7. Лалак Н. Формування професійної компетентності у майбутніх учителів як психолого-педагогічна проблема. *Рідна школа*. Київ, 2009. - С. 17–20.
8. Поташник М. М. Управление профессиональным ростом учителя в современной школе. методическое пособие. Москва: Центр педагогического образования, 2009. - 448 с.
9. Сігаєва Л.Є. Тенденції розвитку освіти дорослих в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) 13.00.01. «Загальна педагогіка та історія педагогіки» автореф. на здобут. докт пед. наук, Київ, 2010. - 41 с.

Вдовенко В. Особливості методичної роботи з педагогічним колективом як актуальна проблема сьогодення

У статті розкрито проблему організації методичної роботи педагогів-організаторів, що спрямована на забезпечення підвищення рівня педагогічної компетентності, розвиток професійної майстерності та реалізується через застосування різноманітних форм організації методичної роботи з колективом освітян. Розглянуто підходи, які реалізуються у сучасній методичній роботі педагога: пріоритет професіоналізму особистості діяльності педагога; спрямованість на

реалізацію державних та регіональних завдань розвитку освіти; відповідність компетентностей визначеним компетенціям. Вирішення проблеми оцінки ефективності методичної роботи дає змогу по-новому поглянути на її зміст, структуру, організаційні форми та методи її здійснення.

Ключові слова: методична робота, професіоналізм, педагогічна майстерність, педагогічний колектив, форми та методи навчання.

Vdovenko V. Specific features of methodical work with pedagogical team as actual problem of nowadays

In this article the problem of organization of methodical work of pedagogues –organizers, directed on achieving the level of pedagogical competence enhancement, development of professional skill and is implemented through the usage of different forms of methodical work organization with the team of educators. The following approaches implemented in modern methodical work of pedagogue are reviewed: professionalism as the priority in pedagogue’s personal activity; the emphasis on realization of national and regional aims of education development, correspondence between competence and indicated competencies. Solving the problem of estimation of methodical work effectiveness makes possible to review its content, structure and organizational forms of its implementation.

Key words: methodical work, professionalism, pedagogical mastery, pedagogic team, forms and methods of education

УДК 378

ВОВК М.П.,

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України,
м. Київ, Україна

ХОДАКІВСЬКА С.В.,

молодший науковий співробітник,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України,
м. Київ, Україна

ТРЕНІНГ У НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ

Постановка проблеми. В умовах сучасних інноваційних змін у сфері педагогічної освіти і освіти дорослих в Україні актуалізується проблема інтенсифікації навчання особистості з метою зміни індивідуальної освітньої траєкторії, збагачення певних професійних чи особистісних якостей. Доцільно розробляти і впроваджувати тренінгові технології навчання дорослих, зокрема педагогічного персоналу, в умовах неформальної освіти, що спрямовано на професійний розвиток, саморозвиток, вияв ініціативності, мобільності, на удосконалення здатності до інноваційної професійної діяльності, формуванню спрямованості на використання інтерактивних форм і методів у професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі неформальної освіти присвячено досить значну кількість публікацій, зокрема неформальну освіту дорослих як складник неперервного навчання досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені: В. Андрущенко, Р. Бабушко, О. Василенко, Р. Дейв, С. Змейова, М. Карпенко, С. Клімов, Д. Крос, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, О. Огієнко, Л. Сігаєва, Т. Сорочан, Н. Сулаєва, Т. Ткач та інші. Вони розглядали неформальну освіту як різновид новітніх педагогічних систем. Досвід використання психологічних тренінгів описано у працях як зарубіжних, так і вітчизняних учених: Р. Баклі, І. Бежа, В. Большакова, І. Вачкова, Д. Капла, Л. Карамушки, Л. Петровської, Т. Яценко та інших. Практику застосування навчальних тренінгів у своїх працях розглядали Г. Ковальчук, Н. Ничкало, О. Падалка, С. Сисоєва, О. Щербак та інші. Л. Бондарева, Г. Марасанов, С. Смагіна, Н. Стімсон, В. Федорчук, К. Фопель акцентували увагу на теоретичних і практичних рекомендаціях щодо організації та проведення тренінгів різного спрямування.

Мета статті – розкрити сутність поняття «тренінг у неформальній освіті дорослих» і узагальнити досвід українських науковців у напрямі теоретичного обґрунтування сучасних технологій навчання дорослих в умовах неформальної освіти.

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про освіту» визначає три види освіти – формальну, неформальну та інформальну. У Законі поняття «неформальна освіта» зазначається як «освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій» (Закон України «Про освіту», 2017).